

**Извештај о спроведеној *ex-ante* анализи ефеката
Предлога уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Маљен”**

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; израдом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Тренутна површина заштићених подручја је **675.225** ha или **7,63** % у односу на целокупну територију Републике Србије. Структура основних врста заштићених подручја по броју и површини је следећа: 5 националних паркова, 18 паркова природе, 20 предела изузетних одлика, 70 резервата природе, 38 културно-историјских подручја, 309 споменика природе и 6 заштићених станишта.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Решења Предлога уредбе су у складу са:

Законом о заштити животне средине („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон)

Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон),

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10),

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12),

Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10), и

Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерна на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро. Специфичан циљ стратегије је повећање површине под заштићеним подручјима до 10 % до 2014. године, односно до 12 % до 2020. године

Специфични циљ у оквиру Националног програма заштите животне средине дефинисан је у правцу заштите природе као и утврђивање и спровођење заштите природних целина од значаја за Републику Србију.

Кључни национални приоритети Републике Србије, дефинисани Националном стратегијом одрживог развоја су заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације и успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Законом о заштити природе и актима о проглашењу заштићених подручја, заштићена подручја, као добра од општег интереса, стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена. Актом о проглашењу заштићених подручја, прецизно се утврђује врста заштићеног подручја, режими заштите са забранама и ограничењима, специфични за одређено подручје које се проглашава заштићеним.

Просторним планом Републике Србије, површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Простор ПИО „Маљен“ спада у зоне очуване природе у Србији. Квалитет животне средине на заштићеном природном добру је задовољавајући. Не постоје значајнији извори загађивања основних компоненти животне средине. Од привредних активности, у великој мери су заступљене оне традиционалне, базиране на коришћењу локалних природних ресурса.

Земљиште овог краја је потенцијално шумско. У највећој мери је угрожено спирањем услед ерозије која се дешава на шумском земљишту након сече шума. На јужним падинама Маљена регистрована је појава спирања земљишта средњег интензитета, а на појединим локацијама и у већем обиму (велико присуство скелета у горњем хоризонту земљишта и честа појава огољавања геолошке подлоге).

Константна егзактна мерења квалитета површинских вода путем узорковања врше се на оним изворима који су каптирани за потребе водоснабдевања сеоских и градских насеља. Њихова употреба недвосмислено указује да је неопходан ниво квалитета и даље очуван. Присуство биолошког загађења ових водотока могуће је у средњим и доњим деловима токова и то услед слободног депоновања (бацања) комуналног и другог отпада у водотоке од стране месног живља, а још више због слободног отицања

осоке и фекалних, а неретко и других отпадних вода из домаћинства у дубље слојеве земљишта и подземне воде.

У склопу мозаика биогеоценоза, какав постоји на подручју Маљена, опстанак природних заједница може бити отежан, због антропогеног деловања. Резултат угрожавајућих фактора доводи до појаве и ширења болести, као одраз нарушених првобитних еколошких односа у аутохтоним екосистемима а тиме и нарушавања и уништавања природних шумских екосистема. У области газдовања шумским екосистемима, експлоатација шума на начин и у размерама које воде деградацији састојина, слабљењу отпорности шумских и других вегетацијских заједница доводи до поремећаја у пратећој флори која чини шумску биоценозу, а тиме непосредно доводи до угрожавања стабилности терена, огољавању терена и слабљења отпорности педолошког слоја на денундацију. Сеча шума непосредно доводи до дугорочног уништавања станишта шумских врста и замене секундарним екосистемима, који се одликују веома смањеном продукцијом и малим диверзитетом флоре и фауне. На овај начин се већи или мањи комплекси шума распарчавају (фрагментирају) на већи број мањих делова. Присутна је спонтана сукцесија ливада и пашњака у жбунасту вегетацију. Нестајање аутохтоних пашњака услед смањења броја стоке и обрастања пашњачких и ливадских површина непожељном жбунастом и дрвенастом вегетацијом. На заштићеном простору присутна је и опасност од пожара, ненамерно изазвани људским фактором, односно намерно изазваних пожари, нагомилавање отпада, где је главни узрочник шумских пожара човек. Јављају се у рано пролеће и крајем лета. Пожари чине знатне штете како шумским састојинама, тако и укупним природним вредностима. Такође, паљење примарне вегетације, шумске, жбунасте или зељасте, као и ширење инвазивних врста доводи до суштинских промена природних екосистема.

Водоземци и гмизавци имају веома сложену организацију популација тако да постоји више дискретних репродуктивних центара (дема), између којих постоји проток гена. Проблем који се може појавити у ближој будућности везан је за трајно уништење станишта на коме се налазе локални репродуктивни центри, а да посредно доведе до екстинкције локалне популације. Дугорочно гледано за последицу може имати и лагани нестанак ових врста са неких од локалитета на којима је регистровано њихово постојање. Нестанак појединих врста водоземаца и гмизаваца за собом повлачи и нестанак других врста које су директно укључене у ланце исхране. Фактори угрожавања популација водоземаца су веома изражени, попут загађења, компетитивни притисак од стране инвазивних алохтоних врста, повећан предаторски притисак доместификованих врста животиња и, најновије, инфекција хитридиомикозом, за коју се претпоставља да ће постати озбиљан проблем за опстанак водоземаца медитеранског басена у будућности.

Кључни негативни фактори за постојећу фауну риба и ракова је антропогени. Огледа се кроз промену квалитета воде (од комуналних и индустријских отпадних вода из околних насеља, каменолома и сепарација, са пољопривредних површина ...) и нарушавања или губитак станишта +(преграђивањем водотока, сеча шума уз обалу). Ради очувања фауне риба неопходно је предузети трајне мере и активности заштите акватичних екосистема од свих видова загађења, промена хидролошког режима, квалитета воде и деградације станишта. Угроженост фауне птица се огледа пре свега услед негативног антропогеног утицаја који је најчешће индиректан услед загађивања водотока и изворишта, сечи шума, уношењу алохтоних врста биљака и животиња, повећању саобраћаја, примена пестицида у пољопривреди и сл. Директан утицај човека видљив је кроз неконтролисани лов и одстрел птица.

Експлоатација минералних сировина има негативан утицај на животну средину, а огледа како у исцрпљивању ресурса, разарању природне средине и загађивању, тако и

у нарушавању природног амбијента. Како на подручју постоје затворени и напуштени површински копови на којима није извршена никаква санација, али и активни површински копови, на површини захваћеној самом експлоатацијом, у зонама уз копове на којима је могућа појава клизишта, одрона, повећање склоности ка ерозији и др., али и у његовој околини где се смештају одлагалишта, затим загађење ваздуха прашином, земљишта таложењем прашине, испуштањем отпадних уља и мазива и сл., али и вода (површинских и подземних) неконтролисаним испуштањем техничких и отпадних вода.

Утицај изградње и њени ефекти по природу и животну средину су јасно видљиви јер у дужем периоду постоји неконтролисана градња, у првом реду, викенд објеката. Поред трајног заузећа простора од стране индивидуалних власника правило је да су ови објекти оскудно инфраструктурно опремљени. Највећи проблем је везан за евакуацију отпадних и фекалних вода, који се решава изградњом септичких јама пропусног типа, па је загађење подземних вода, пре или после, неизбежно. Проблем евакуације комуналног отпада је такође присутан кроз формирање дивљих депонија.

5) Која промена се предлаже?

ПИО „Маљен“ има посебну вредност за регион западне Србије као простор мало загађених основних елемената природне средине, изражене биолошке разноврсности, специфичне геолошке грађе, атрактивне геоморфологије, разгранате речне мреже, особености народног градитељства и традиционалног начина живота.

Научно - истраживачка функција – природно добро треба да буде полигон комплексних научних истраживања са циљем валоризације и мониторинга природних вредности. На основу резултата би се пројектовали програми заштите и развоја простора.

Образовно – васпитна функција – заснива се на подизању свести становништва о потреби заштите природних вредности и потенцијала подручја. Најефикаснији модел за усмеравање развоја природног добра представља формирање Центра за одрживи развој који обједињава делатности везане за едукацију, обуку корисника подручја, деце, локалног становништва и њихово активно укључивање у заштиту и одрживо управљање природним ресурсима кроз образовне програме и развијање позитивног односа према природном и културном наслеђу.

Функција очувања биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, животне средине и пружње еколошких услуга - је примарна функција заштите и развоја природног добра. Подразумева очување природних екосистема, станишта ретких и угрожених врста и њихових заједница, заштиту вода, геолошких и геоморфолошких карактеристика подручја, као и обезбеђивање функционисања традиционалног начина живота становништва.

Функција очувања културно-историјских вредности и традиције, подизање културног нивоа и демографске обнове – подразумева очување културно-историјског наслеђа, утврђених и евидентираних непокретних културних добара, објеката градитељског наслеђа, који одражавају историјски контекст материјалног и духовног стања становништва. На заштићеном подручју треба радити на програмима заштите и развоја тако да један од резултата буде повећање броја становника.

Стварање услова за рекреацију, одмор, спорт и уживање људи у слободној природи - специфичан склоп природних услова (рељеф, клима, воде, заштићена природна добра, био и геодиверзит, и др.) и очувана средина су подручје планине Маљен сврстали у веома погодна подручја за развој спортске рекреације, као и одмор и забаву у природном окружењу. С обзиром на то да је природно добро осетљив простор,

треба пажљиво планирати развој туристичких капацитета у складу са еколошким принципима.

Одрживи развој туризма и пољопривреде – треба да допринесу заштити животне средине, социјалном и економском интегритету и унапређењу природних, створених и културних вредности и пруже могућност посетиоцима да уче, доживе и разумеју природно наслеђе, и да развију свест о заштити. При томе је важно укључивање локалног становништва које ће остваривати корист од развоја екотуризма и органске пољопривреде.

Одрживо коришћење природних ресурса – односи се посебно на обновљиве иворе енергије. На подручју заштићеног природног добра може се користити енергија ветра и хиропотенцијал. Међутим, треба имати у виду чињеницу да основне вредности овога подручја не би смели бити угрожене изградњом ветрогенератора или малих хидроелектана.

б) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Сагледавајући уочене проблеме и последице проблема, наведене у прилогу 2. тачка 4), а у циљу очувања природних вредности које својим значајем заслужују статус репрезентативних примера природних шумских екосистема са разноврсним и специфичним саставом флоре и фауне, вегетацијом камењара и стена серпентинских клисура, ретких и угрожених животињских врста, геоморфолошких и хидролошких феномена, као и значајних културно-историјских вредности на територији Републике Србије, која су у националним и међународним оквирима одређена као приоритетна за заштиту, приступило се решавању проблема које је могуће остварити успостављањем нових граница и прописивањем одговарајућих режима и мера заштите.

Предео изузетних одлика „Маљен”, ставља се под заштиту како би се: очувао доминантан флувио-денудациони рељеф са значајним утицајем ендегено-тектонских процеса који су условили и појаву више тектонских облика; очували речни токови који су усекли дубоке речне долине одлика клисура, на појединим деловима и кањонског типа. У том смислу посебно се истичу клисуре Буковске и Црне реке, затим Црне Каменице, па клисура реке Козлице и Тиње, левих притока Каменице; очувало геоморфолошког наслеђа и то: клисура Црне реке, акумулативне терасе Црне Каменице и ерозивно-акумулативне терасе Буковске реке код ушћа Црне реке; очувало хидролошко наслеђе: Каменица, Рибница, водопад Скакало, врело Манастирица, Понорница понора под Плочом; очувале шумске фитоценозе термофилних храстових заједница, ксеро-мезофилне храстове заједнице, мезофилне храстово-грабове заједнице, букове шуме, буково-јелове шуме, шуме црног и белог бора, шуме црног јасена и црног граба, брезове шуме, шуме врбе и црне јове; очувало 474 биљних таксона што чини 12% укупне флоре, од чега се на „Прелиминарној Црвеној листи флоре Србије“, налази се 31 таксон од којих је 15 ендемичних таксона и то планински шафран (*Crocus veluchensis*), маркграфова жуменица (*Alyssum markgrafii*), чешљица (*Silene roemeri*, *Sesleria rigida*) и др. Такође, читаво подручје, а посебно кањонски и клисурасти делови, одликују се присуством старих-реликтних биљних врста као што су: девет Југовића (*Epimedium alpinum*), ветрогон (*Eriophorum latifolium*), бршљан (*Hedera helix*), клочица (*Staphylea pinnata*), црни граб (*Ostrya carpinifolia*) и сл.; очувала фауна од 19 врста водоземаца и гмизаваца, што представља око 39% од укупног броја врста које насељавају територију Републике Србије, строго заштићених гмизаваца има 8, а водоземаца 7 и то: шарени даждевњак (*Salamandra salamandra*), алпски мрмољак (*Triturus alpestris*), обични мрмољак (*Triturus vulgaris*), жутотрби мукач (*Bombina variegata*), зелена крастава жаба (*Bufo viridis*), велика крастача (*Bufo bufo*), велика зелена жаба (*Rana kl. Esculenta*), ливадска жаба (*Rana dalmatina*) и риђа жаба (*Rana*

temporaria), од укупно десет врста змија колико их је присутно у Србији на Маљену је забележено је пет врста; очувала фауна риба и то: бркица и балкански вијун са Прелиминарног списка врста за Црвену листу кичмењака Србије, заштићене дивљих врста и то: двопругаста уклија, поточна мрена, кркуша и клен. У оквиру Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре (Council Directive 92/43/ЕЕС), на Анексу II евидентиране врсту су поточна мрена (*Barbus balcanicus*) и балкански вијун (*Sabanejewia balcanica*), а на Анексу V, налазе се све врсте мрена (*Barbus* spp.) и поточни рак (*Austropotamobius torrentium*); очувала фауна сисара која стално или повремено настањује 52 врсте сисара, од чега строго заштићених врста има 25, а заштићених 21; очувала фауна птица коју чине 135 врста птица и које подручје Маљена сврстава у попис подручја за птице од изузетног националног значаја са евидентираних 116 врста које су строго заштићене и 18 врста које су заштићене.

На подручју Предела изузетних одлика „Маљен”, утврђују се режими заштите I, II и III степена. Режим заштите I степена, укупне површине 108,66 ha, односно 1,08%, површине Предела изузетних одлика „Маљен”. На површинама на којима је утврђен режим заштите I степена спроводи се строга заштита, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине. Режим заштите II степена, укупне површине 1.453,46 ha, односно 14,38% површине Предела изузетних одлика „Маљен”, и на површинама на којима је утврђен режим заштите II степена спроводи се активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса. Режим заштите III степена, укупне површине 8.542,71 ha, односно 84,54% површине Предела изузетних одлика „Маљен”, обухвата преостали део заштићеног подручја који није обухваћен режимом заштите I и II степена на коме се спроводи проактивна заштита, где се могу вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора.

7.) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Предлог уредбе ће имати директан утицај на Јавно предузеће „Србијашуме” које је добило обавезу управљања заштићеним подручјем, као и на јединице локалне самоуправе на чијој територији се налази.

Одрживо коришћење природних ресурса представља могућност за економски развој локалне заједнице, пре свега у сектору туризма и пољопривреде. Кроз активирање локалних ресурса путем одговарајућег управљања природним вредностима подручја, заштита природе представља једну од кључних могућности за унапређење амбијенталних карактеристика подручја, чиме може да допринесе конкурентности и препознатљивости, како заштићеног подручја, тако и на јединице локалне самоуправе на чијој територији се налази заштићено подручје.

Екотуризам и органска пољопривреда могу да допринесу унапређењу комерцијалних одлика заштићеног природног добра кроз укључивање локалног становништва у реализацију туристичких услуга, очување идентитета и традиције локалне заједнице, демографску ревитализацију села и развијање свести о заштити природне средине.

Становници целокупне територије града Ваљева и општина Мионица, Горњи Милановац и Пожега на којима се простире природно добро, у развоју туризма и повећању капацитета пољоприврене производње и погона за пререраду пољопривредних производа виде као перспективу свог краја. У том контексту заштиту овог подручја виде као још једну могућност промоције и квалитет више за развој одрживог туризма и повећање броја туриста у њиховом крају, као и за пласирње пољопривредних производа са ширег подручја града и општина. Овакав став је нешто више присутан међу становницима Ваљева и општине Мионица, што је и очекивано с обзиром на то да део становништва живи од туризма, или остварује значајне приходе

У свим селима и засеоцима на Маљену пољопривреда је била основна делатност. Сточарство је увек имало предност у односу на друге пољопривредне гране. Велика пространства под ливадама и пашњацима просто су терала људе да узгајају велики број различитих врста стоке. Воћарство је значајна пољопривредна грана којом се бави скоро свако домаћинство на овом простору. Данас се скоро 70% становништва на простору Маљена бави пољопривредом, углавном на традиционалан начин. Посед који је, у просеку, величине неколико хектара, најчешће испарцелисан, није пружао могућност модернизације пољопривреде. Најзаступљенија је сваштарска, више натурална, него робна производња, усмерена задовољењу потреба домаћинства. Становништво маљенских села безрезервно би подржали привредне иницијативе које, не би нарушиле постојеће природне одлике простора а нудиле могућност запошљавања и социо-економски просперитет подручја.

Проглашење ПИО „Маљен“ подразумева и одређена ограничења у коришћењу простора. То се пре свега односи на радове и активности које могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела, али и традиционалне активности, као што су риболов и лов. На тај начин је одређено да локално становништво користи простор у складу са прописаним режимима и мерама заштите, због чега може да има и ограничења у реализацији одређених активности.

Генерални закључак процене социоекономских ефеката заштите, развоја и одрживог коришћења је у заинтересованости и препознавању локалне и шире друштвене заједнице у могућностима коришћења простора ПИО „Маљен“, али и читавог подручја.

7) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 2. у Прилогу 2.

8) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Промена се остварује у оквиру важећих прописа, односно Законом о заштити природе прописано да се проглашење специјалног резервата природе спроводи доношењем уредбе.

9) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Одустајањем од интервенције не би се променила укупна површина заштићених подручја.

10) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Категорија природног добра према класификацији националног законодавства

I категорија – заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја, на основу члана 5. Правилника о критеријумима вредновања у поступку категоризације заштићених подручја („Сл. гласник РС“ бр. 103/13).

Категорија природног добра према класификацији Светске Уније за заштиту природе (IUCN)

Категорија V – Заштићени предео предео (Protected landscape).

Категоријом V заштићених подручја представља подручје где је интеракција људи и природе временом произвела подручје посебних одлика са значајном еколошком, биолошком, културном и сценском вредношћу и где је очување интегритета те интеракције од кључног значаја за заштиту и одржавање подручја, као и са њим повезаних природних и осталих вредности. Првенствени циљ заштите у овој категорији заштићених подручја је заштита и одржавање значајних предела и природних и осталих вредности које су створене интеракцијама са људима путем традиционалних начина управљања и које су повезане са пределом.

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, број 97/15) ПИО „Маљен“, сврстава се у II категорију – од регионалног, односно великог значаја. Ова уредба представља акт којим су принципи заштите природе из Закона о заштити природе примењени у конкретном заштићеном подручју.

Предео изузетних одлика „Маљен“ се преклапа (делимично или у потпуности) са следећим међународно значајним подручјима у Србији: Емералд подручје: Ваљевске планине, СР 0000036; Значајно подручје за птице (IBA–Important Bird Areas): Ваљевске планине, 018; Одабрано подручје за дневне лептире (РВА – Prime Butterfly Areas): Маљен-Сувобор, 039.

Заштићено подручје је део еколошке мреже Србије (NATURA 2000).

Планина Маљен се налази у западној Србији и чини део комплекса Ваљевских планина (Медведник, Јабланик, Повлен и Маљен), које представљају завршни масиви Динарског планинског система.

Ова уредба представља акт којим су принципи заштите природе из Закона о заштити природе примењени у конкретном заштићеном подручју.

У складу са тим, овом уредбом прописано је да се на Пределу изузетних одлика „Маљен”, примењују прописи о заштити природе.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Општи циљ Републике Србије је да обезбеди систем за примену донетих закона у циљу заштите, управљања и унапређења стања заштићених подручја се заснива на успостављању ефикасне заштите постојећих заштићених подручја, повећању укупне површине под заштитом (у планском периоду до 2021. године до 12% територије Републике Србије), успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу НАТУРА 2000, као и изградњи ефикасног система управљања подручја која су обухваћена наведеним мрежама.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доведе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Циљ заштите Предела изузетних одлика „Маљен” је заштита природних вредности како би се да би се очували природни шумски екосистеми са разноврсним и специфичним сатавом флоре и фауне, вегетација камењара и стена серпентинских клисура, ретких и угрожених животињских врста, геоморфолошки и хидролошки феномени, као и значајне културно-историјске вредности.

Предметном променом се: успоставља ефикасна заштита и управљање заштићеним подручјем, унапређују мере (конзервација, санација – ревитализација и рекултивација) и режими заштите и мониторинга стања заштићеног подручја, уводи принцип адаптивног управљања у планове управљања заштићеним подручјем, унапређују и осавремењују планови управљања заштићених подручјем, заснива информациони систем заштићеног подручја и његово повезивање са Националном инфраструктуром геопросторних података.

Заштићено природно добро ПИО „Маљен“ обухвата четири раније заштићена подручја, односно четири строга природна резервата а доношењем акта о заштити за природно добро ПИО „Маљен“, предлаже се да наведеним резерватима престане појединачна заштита, јер ће:

- Строги природни резервати „Велика плећ – Вражији вир“, „Чалачки поток“ и „Црна река“ постати зоне са режимом заштите I степена, док ће
- Строги природни резерват „Забалац“ бити обухваћен режимом заштите II степена.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Предлогом уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Маљен” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим стратегијама и просторним планом из Прилога 2. питање 2.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

На повећању укупне површине под заштитом до 12% територије Републике Србије у планском периоду до 2021. године.

ПРИЛОГ 4:

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „status quo” опција?

Узимајући у обзир значај предела, за остваривање циља разматране су опције да локалитет буде заштићен на локалном или републичком нивоу и на основу досадашњег искуства превагнуло је мишљење да треба да буде заштићено на нивоу републике, а опција „status quo” није прихватљива јер је у супротности са општим и посебним циљевима.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

Нису разматране јер је за постизање жељених промена прописане јасне процедуре.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

Подстицајне мере за постизање посебног циља прописане су чл. 107. и 108. закона о заштити природе.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Нису разматране опције за институционално управљачко организационе мере. Једини предлог је био да то буде Јавно предузеће „Србијашуме”.

Имајући у виду постојеће стање, проблеме, очекиване активности на заштићеном подручју, постојеће имовинско правне односе, закључено је да је оптимално решење да за управљача буде одређено ЈП „Србијашуме“. Од посебног је значаја чињеница да ово предузеће има велико искуство у управљању другим заштићеним природним добрима, а поседује и кадровску, стручну и економску оспособљеност.

Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја ("Службени гласник РС", бр. 85/09), разрађене су одредбе Закона о заштити природе којима је утврђено да управљач може бити правно лице, а у изузетним случајевима предузетник и физичко лице. Одредбама цитираног правилника утврђени су услови које управљач мора да испуњава у погледу стручне, кадровске и организационе оспособљености за обављање послова заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја, да би му се заштићено природно добро поверило на старање.

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Није могуће.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Да могу.

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Да, за спровођење идентификованих опција постоје расположиви ресурси.

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Управљач заштићеног подручја је ЈП „Србијашуме“, за које је министарство утврдило да у потпуности испуњава прописане услове за управљача заштићеног подручја, располаже респективним искуствима на пословима очувања и презентације природних вредности и стално је присутно на заштићеном подручју и његовој околини, а у складу са Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја ("Службени гласник РС", бр. 85/09).

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности подручја ПИО „Маљен“ спроводи се према Плану управљања који доноси управљач на период од десет година, са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе. До доношења Плана управљања, управљач ће вршити послове на основу годишњег програма управљања који је дужан да донесе и достави министарству на сагласност у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Годишњи програм управљања садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

На основу програма управљања заштићеног подручја за текућу годину на који је Министарство дало сагласност у складу са законом, субвенције се додељују управљачу. Додела субвенција врши по захтеву за доделу средстава субвенција за заштићена

природна добра од националног интереса које управљачи подносе на основу обавештења Министарства.

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У складу са члановима 69. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из: буџета Републике Србије; накнаде за коришћење заштићеног подручја; прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем (коришћење уређених и погодних терена, коришћење имена и знака, услуге управљача и улазак у заштићено подручје; средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе; и донација, поклона и помоћи, и других извора у складу са Законом.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Спровођење Предлога уредбе о проглашењу ПИО „Маљен“ неће утицати на међународне финансијске обавезе.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Нема нових трошкова увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Из буџета Републике Србије, а преко позиције Министарства заштите животне средине обезбеђена су средства за суфинансирање програма управљања, а управљач ЈП „Србијашуме“ има могућност да додатна средства обезбеди и из сопствене делатности, буџета локалне самоуправе, као и путем донација, поклона и помоћи, као и других извора у складу са Законом.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Изабрана опција неће проузроковати расходе других институција.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Изабрана опција ће проузроковати трошкове везане за управљање заштићеним подручјем управљачу - ЈП „Србијашуме“. Управљач је дужан да организује чуварску службу; обележи заштићено подручје и подручје заштитне зоне; донесе план

управљања, годишњи програм управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби; обавештава кориснике заштићеног подручја и заштитне зоне о могућностима за обављање радова и активности; учествује у поступку утврђивања накнаде за ускраћивање или ограничавање права коришћења; издаје сагласности и одобрења; прати стање и води евиденције о природним вредностима, непокретностима и људским активностима; утврђује и наплаћује накнаде за коришћење заштићеног подручја.

Управљач је дужан да изврши упис делатности управљања заштићеним подручјем у складу са прописима којима се уређује класификација делатности и регистрација удружења у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да на прописан начин обележи ПИО „Маљен“, његове спољне границе и границе површина, односно локалитета са режимом заштите I, II и III степена најкасније у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Управљач је дужан да у сарадњи са Републичким геодетским заводом и Заводом за заштиту природе, изврши идентификацију граница ПИО „Маљен“ на терену, дигиталној ортофото карти и катастарском плану, у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да заснује дигиталну базу података, односно географски информациони систем о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање ПИО „Маљен“, у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Екосистемске услуге се групишу у четири групе услуга и то: услуге снабдевања (вода, храна и медицински ресурси-различите врсте биљака и гљива које обезбеђују лекове за многе здравствене тегобе), услуге регулисања (одржавање квалитета ваздуха и земљишта, спречавање поплава, контрола болести или опрашивање воћа и поврћа), услуге подршке (очување разноврсности дивљих врста биљака и животиња и обезбеђивање животног простора за њихов живот) и услуге културног значаја (укључују естетску вредност природе, инспирацију и духовно искуство везано за природно окружење, и разматрају могућности за развој туризма и рекреације.).

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабране опције не утичу на услове конкуренције.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Изабрана опција не утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодавца?

Управљач је дужан да формира и организује рад чуварске и стручне службе у складу са Законом о заштити природе.

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Изузетне природне вредности заштићеног подручја ПИО „Маљен“ као и препознавање могућности и посвећеност Управљача за развој туризма, издвајају ово подручје као изузетан излетничко-едукативни и туристичко-рекреативни пункт, уз истовремено очување темелјних природних вредности предела изузетних одлика.

Значајан део рада на валоризацији и утврђивању концепта и режима заштите подручја Предела изузетних одлика „Маљен“, односио се на низ састанака и разговора са представницима локалне самоуправе, јавних предузећа и других заинтересованих привредних и друштвених субјеката, као и сусрета са локалним становништвом. Том приликом сагледаване су потребе и ставови заинтересованих субјеката везано за коришћење простора природног добра, као и коришћење природних ресурса. Могући интереси и потребе заинтересованих субјеката, пре свега локалног становништва, који могу имати утицаја на спровођење и ефекте заштите природног добра, сагледавани су и на основу усвојених развојних докумената која се заснивају на стратешким развојним документима Републике Србије.

Одрживо коришћење природних ресурса представља могућност за економски развој локалне заједнице, пре свега у сектору туризма и пољопривреде. Кроз активирање локалних ресурса путем одговарајућег управљања природним вредностима подручја (земљиште, вода, биодиверзитет, геодиверзитет), заштита природе представља једну од кључних могућности за унапређење амбијенталних карактеристика подручја, чиме може да допринесе конкурентности и препознатљивости подручја.

Коришћење и посеђивање заштићеног подручја дозвољено је свима под једнаким условима, у складу са Законом о заштити природе и актом о заштити тог природног добра. Ако би се коришћењем и посеђивањем заштићеног подручја могла проузроковати опасност за његово очување, може се забранити или ограничити његово коришћење и посеђивање. Власник или корисник непокретности у заштићеном подручју дужан је да дозволи приступ одређеној природној вредности, ради задовољења научних, образовних, естетских, културних и рекреацијских потреба, на начин и под условима утврђеним актом о проглашењу заштићеног подручја. Власник

непокретности у границама заштићеног подручја који намерава да прода непокретност, дужан је да ту непокретност прво понуди на продају органу који је донео акт о заштити то јест Републици Србији. Власник непокретности у границама заштићеног подручја дужан је да у понуди наведе цену и услове продаје.

Одрживо коришћење природних ресурса представља могућност за економски развој локалне заједнице, пре свега у сектору туризма и пољопривреде. Кроз активирање локалних ресурса путем одговарајућег управљања природним вредностима подручја (земљиште, вода, биодиверзитет, геодиверзитет), заштита природе представља једну од кључних могућности за унапређење амбијенталних карактеристика подручја, чиме може да допринесе конкурентности и препознатљивости подручја. Осим очувања природе, ово подручје треба да има у будућности излетнички карактер, што значи да својим излетничко-туристичким и рекреативним потенцијалом треба да привуче значајнији број посетилаца.

Због природних, историјских и културних вредности подручје ПИО „Маљен“ и њено окружење су погодни за развој еко-туризма. Еко-туризам има за задатак да промовише како заштиту природних вредности, тако и да подпомогне развој локалних заједница. Поред социјално-економских користи за локалне становнике, еко-туризам има потенцијал да побољша еколошку свест и ставове локалних становника кроз укључивање и интеграцију локалних заједница у целом процесу развоја туризма. Еко-туризам је од кључне важности за постизање еколошких и социо-економских одрживости у заштићеним подручјима. Ова врста туризма пружа могућност за формирање породичних послова. Локалне власти би требала да прошири своју листу туристичких потенцијала и заинтересованих субјеката, да укључе све чланове заједнице, са спремношћу и интересом да учествују у развоју туризма.

На земљишту у приваној својини, утврђене заштитне мере су претежно у облику и на нивоу услова и правила која су одређена другим законима, тако да уредба не генерише посебне трошкове грађанима нити ће прописане заштитне мере проузроковати штету већег обима коју је држава дужна да надокнади по основу Закона о заштити природе. Уредба подстиче могућности обезбеђења додатних прихода бављењем традиционалним делатностима, запошљавањем на пословима управљања, продајом пољопривредних и других производа и пружањем услуга.

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Имајући у виду да су на простору предвиђеном за заштиту, у складу са чланом 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон) и Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12), прописани режими заштите I, II и III степена, не постоји могућност штетног утицаја на неку специфичну групу. Подручја под режимом заштите I степена заузимају укупну површину од 108,66 ха (1,08 %) и налазе се на четири изоловане локације унутар природног добра на којима се примењује „строга заштита, којом се

омогућавају процеси природне сукцесије и очувања станишта и животних заједница у условима дивљине“. Подручја под режимом заштите II степена заузимају укупну површину од 1453,46 ha (14,38 %) и налазе се на седам изолованих локација унутар природног добра у делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја. У овом режиму могу се остваривати управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација и екосистема. Подручје под режимом заштите III степена заузима укупну површину од 8542,71 ha (84,54%) и обухвата територију која није под режимима заштите I и II степена. Овај режим подразумева проактивну заштиту на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Мере изабране опције би позитивно утицале на лица са посебним потребама уређењем стаза и едукативних програма у складу са њиховим потребама, као и на становништво руралних средина којима се кроз продају сувенира и локалних производа пружа могућност остваривања додатних прихода.

Питања за која је процењено да нису релевантна за проблематику уредбе, изостављена су из Извештаја о спроведеној анализи ефеката за документ јавне политике.

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

На подручју ПИО „Маљен“ утврђују се режими заштите I, II и III степена.

На подручју ПИО „Маљен“ на површинама на којима је утврђен режим заштите I степена, осим забрана радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и чланова чл. 5. и 6. ове уредбе, забрањује се и: сви радови и активности, осим научних истраживања и строго контролисаних активности усмерених ка очувању и унапређивању постојећег стања екосистема; коришћење природних ресурса; изградња објеката. Радови и активности ограничавају се на: научна истраживања и праћење природних процеса; контролисану (бројно, временски и просторно) посету искључиво ради стручне едукације; обележавање граница; спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара,

елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина.

На подручју ПИО „Маљен“ на површинама на којима је утврђен режим заштите II степена, осим забрана радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и члана 5. ове уредбе, забрањује се и: измена морфологије терена, односно извођење радова који би могли да униште или наруше геоморфолошке и хидролошке карактеристике подручја; предузимање радњи и активности које би унишtile, измениле или нарушиле геоморфолошке и хидролошке карактеристике водопада; паљење ватре, осим на местима одређеним за ту намену; исушивање и затрпавање водених и влажних површина; формирање мрциништа на подручју карстних седимената природног добра; каптирање извора; извођење хидрогеолошки радова у изворишним деловима токова; употреба хемијских препарата осим у случајевима када се не могу заменити одговарајућим биолошким препаратима; слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водотоке; промена намене водног земљишта; изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водоток и земљиште; постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима; привремено депоновање комуналног, индустријског, опасног и другог отпада и отпадних материја. Радови и активности ограничавају се на: коришћење камена, глине и другог материјала, осим на традиционалан начин, на површини од 150 m², и искључиво за сопствене потребе; активности на извођењу хитних и неопходних санационих шумских радова након акцидентних ситуација приликом ветролома, ветроизвала, пожара, каламитета инсеката и слично, уз услове Завода за заштиту природе; санитарну сечу у састојини брезе; активности везане за унапрђење популација ретких и угрожених биљних и животињских врста; контролисано сакупљање лековитог биља; контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе; спровођење активности у оквиру научно-истраживачких радова и праћење природних процеса; праћење стања флоре и фауне; спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозине заштите; уклањање ниског растиња сходно орографији терена ради омогућавања несметаног пролаза пешачким стазама дуж клисура и кањона; изградњу стамбених, економских објеката и објеката пољопривредних газдинстава у рејону постојећих насеља.

На подручју Предела изузетних одлика „Маљен“, на површинама на којима је утврђен режим заштите III степена, осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе, забрањују се и: изградња хидротехничких објеката (брана – акумулација) као и изградња хидроелектрана на водотоцима или њиховим деловима на читавом заштићеном подручју; експлоатација минералних сировина у зонама непосредне и уже заштите изворишта водоснабдевања, на подручјима или у близини подручја намењеног туризму, на подручју или у близини заштићене околине непокретних културних добара; уништавање и коришћење строго заштићених и заштићених биљних и животињских врста у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива; узнемиравање фауне и сакупљање јаја; уништавање гнезда птица и активности које доводе до узнемиравања птица у периоду размножавања (март-јул); чиста сеча која није планирана као редован вид обнављања шума, осим у случајевима прописаним законом; сеча појединачних старих стабала, импозантних дендрометријских карактеристика; уношење инвазивних и алохтоних врста; сваки вид риболова, изузев риболова у научно-истраживачке сврхе; све радње и активности

којима се угрожава фауна риба и ремети њихов мрест, раст, исхрана и кретање; неконтролисано порибљавање водотока. Радови и активности ограничавају се на: експлоатацију и/или геолошка истраживања минералних сировина која су одобрена од стране надлежних органа, до дана ступања на снагу ове Уредбе, под условом да су на удаљености која су већа од 2 km од режима заштите I и II степена; паљење ватре, на местима одређеним за ту намену; конверзију изданаčkih састојина и превођење у високи узгојни облик и то на местима где је то могуће треба извршити реституцију, док супституцију врста треба избегавати; лов на санитарни и селективни лов дивљачи, заштиту и унапређивање популација дивљачи у ловишту и мере на унапређивању станишта дивљачи, у складу са планским актима из области ловства; газдовање шумама и шумским земљиштима у складу са плановима и основама газдовања шумама, а којима се обезбеђује одржавање постојећих шумских екосистема и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама; отварање нових мајдана техничког камена унутар заштићеног подручја, само ако се материјал таквих или сличних карактеристика не може наћи на подручју изван граница заштићеног подручја, или је исти привременог карактера просторно и временски строго ограничен а користи се за побољшање услова живота локалне заједнице (изградња и одржавање локалних саобраћајница, шумских путева и сл.); сакупљање заштићених биљних и животињских врста у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Изабрана опција позитивно утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну јер се на површини ПИО „Маљен“ препоручује доследна примена постојећих мера обухваћених националном законском регулативом: Закона о заштити животне средине и Закона о заштити природе, Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Закона о дивљачи и ловству, као и примена мера из оквира међународних уговора и конвенција прихваћених или ратификованих од стране државе.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Изабрана опција не утиче на здравље људи.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Радови ван заштићеног простора за које се основано претпоставља да могу имати неповољне и штетне последице на заштићено подручје, подлежу процедури израде Студије процене утицаја и добијања сагласности у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10).

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом по претходно прибављеним условима и мишљењу Завода за заштиту природе Србије.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом.

Чланом 10. предметне Уредбе прописано је да је „Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе. У оквиру садржине прописане Законом о заштити природе, правилником се ближе утврђују забрањени радови и активности, као и правила и услови обављања радова и активности који су допуштени на подручју Предела изузетних одлика „Маљен”. Правилник се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уведе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

У члану 8. Предлога уредбе о проглашењу ПИО „Маљен“ за управљача се предлаже Јавно предузеће „Србијашуме”.

Министарство је утврдило да предложени управљач у потпуности испуњава прописане услове за управљача заштићеног подручја, располаже респективним искуствима на пословима очувања и презентације природних вредности и стално је присутно на заштићеном подручју и његовој околини.

Управљач је дужан да формира и организује рад чуварске и стручне службе у складу са Законом о заштити природе.

Детаљне обавезе управљача прописане су чланом 68. Закона о заштити природе.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Чланом 67. Закона о заштити природе прописано је да „Заштићеним подручјем управља правно лице (у даљем тексту: управљач), које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја.“

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

За реализацију изабране опције није било потребе извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно Министарства заштите животне средине, које у складу са чланом 101. Закона о заштити природе обавља управне послове заштите природе као и Завода за заштиту природе, који у складу са чл. 102. и 103. Закона о

заштити природе обавља стручне послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не, изабрана опција не утиче на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Да, изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе јер сагласност на План управљања који доноси управљач на период од десет година као, Годишњи програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чувању заштићеног подручја и друга управљачка документа даје Министарство надлежно за послове заштите природе.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Јачање система управљања, сарадња са управљачима и контрола њиховог рада реализована је кроз пружање стручне помоћи запослених у ресорном министарству при изради управљачких докумената, одржавање консултативних састанака и сарадња на терену. Континуирано се одржавају састанци са управљачима и корисницима заштићених подручја.

Министарство надлежно за послове животне средине сваке године организује тематске семинаре за управљаче заштићених подручја, где се одређени проблеми анализирају кроз организовање радионица, трибина, презентација и др.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Јавна расправа, јавни увид и јавна презентација о студији заштите и Нацрту уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Маљен” одржан је у трајању од 20 дана, од 23. јуна до 12. јула 2018. године у просторијама Министарства заштите животне средине, Београд и просторијама Завода за заштиту природе, Београд (јавни оглас у дневном листу „Српски телеграф”, објављен 23. јуна 2018. године и у листу „Напред” од 12. јула 2018. године. Све ближе информације о месту излагања, као и

потребна објашњења, могла су се добити у службама Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе. Физичка и правна лица у току трајања јавног увида, закључно са 12. јулом 2018. године, су могла доставити у писаној форми примедбе на документа о заштити Министарству заштите животне средине, поштом или на писарницу, са назнаком „Нацрт уредбе о проглашењу предела изузетних одлика „Маљен” - Јавна расправа о заштити”.

Јавна расправа и јавна презентација Предлога уредбе о заштити и Студији заштите предела изузетних одлика „Маљен” одржана је 24.08.2018. године у просторијама Градске управе града Ваљево (Велика скупштинска сала) по јавном позиву, са почетком у 12 часова. Јавној расправи су присуствовали: представници Министарства заштите животне средине, представници Завода за заштиту природе, представници представници Градске управе Ваљево, представници ЈП „Србијашуме“, представници ловачког удружења „Војвода Мишић“ из Мионице, представници невладине организације, други представници наведених организација и локалних самоуправа као и локалних медија.

У име градске управе Ваљево присутне је поздравила Весна Срећковић, а потом дала реч представници Министарства заштите животне средине Лидији Стевановић која се присутнима захвалила на одзиву и указаном интересовању и пожелела успешан рад. У свом обраћању изнела је разлог за сазивање скупа, односно Нацрт уредбе о проглашењу и Студије заштите Предела изузетних одлика „Маљен” и присутнима објаснила процедуру за усвајање уредбе. Завод за заштиту природе Србије урадио је ревизију Студије заштите Предела изузетних одлика „Маљен”. Нацрт уредбе је урађен у складу са Законом о заштити природе.

Студију заштите Предела изузетних одлика „Маљен” презентовала је Ерна Шеховац из Завода за заштиту природе Србије. Истакла је да је Студија заштите Предела изузетних одлика „Маљен” урађена у складу са Законом о заштити природе и резултатима извршених истраживања. Студија заштите Предела изузетних одлика „Маљен” садржи поглавља која описују: основне вредности природног добра, основне карактеристике, режиме заштите, перспективе одрживог развоја, управљање – доношење нових управљачких аката и ограничења из нацрта Уредбе.

Дискусија је била креативна, свеобухватна, а на постављена питања одговоре су дали представници Министарства заштите животне средине, Завода за заштиту природе Србије и ЈП „Србијашуме”.

Дејан Милетић, из ЈП „Србијашуме“, се захвалио на указаном поверењу и повереном управљању Пределом изузетних одлика „Маљен” које се налази на подручју 3 шумска газдинства. Изнео је и неколико чињеница које се односе на број природних добара којима управља ЈП „Србијашуме“, као и кадровску и техничку опремљеност.

Драгић Томић, из невладиног сектора, се интересовао зашто Дивчибаре као туристичко место нису обухваћене заштитом. Изнео је и мишљење по питању заштите Ваљевских планина, које би поред Медведника и Повлена, као целине, обухватила и Маљен. Поставио је и питање о могућности поверавања заштићеним природним добром и невладиним организацијама. На ова питања је одговорено да су истраживања

Маљена започета у склопу Ваљевских планина, али да с обзиром на велику површину, бројна насеља и сложености у поступку, опредељено је засебно истраживање Маљена, Медведника и Повлена, као и да управљачи природних добара нису само ЈП „Србијашиме“, већ да то могу бити невладине организације, верске заједнице, планинарска друшва и др. Такође, одговорено да би успостављање заштите на простору туристичког комплекса Дивчибаре представљало извесна ограничења у развоју ове већ установљене дестинације.

Влада Ковачевић, ловачко удружења „Војвода Мишић“ из Мионице, се интересовао о могућности наставка управљања ловним подручјем које би се доношењем акта нашло у границама природног добра, и шта би то значило у односу на издвојена подручја са различитим режимом заштите. Одговорено је да ће предметним ловним подручјем и даље управљати ЛУ „Војвода Мишић“ из Мионице, у складу са решењем надлежног министарства, да се мора придржавати прописаних мера за сваки режим заштите, као и да активности на ловачком подручју мора доносити у сагасности са управљачем.

Љиљана Дучић из општинске управе Пожега је дала примедбу у односу на режиме заштите, односно мере забране и ограничења посебно за подручје Тометиног поља, обзиром да је општина на том подручју планирала скијалиште, викенд насеље и подручје намењено рекреацији. Истакла је да је део планова који се односе на обележавање бициклистичких и планинарских стаза планиран у сарадњи са туристичком организацијом. Одговорено је да су наведена планска акта у Студији заштите ПИО Маљен урађена закључно са 2015. годином и да су прибављена директно од надлежних институција локалне самоуправе са којом су обављени разговори и које су обавештене да се припрема заштита тог подручја. Завод за заштиту природе није био обавештен о накнадним намерама локалне самоуправе о развоју на Тометином пољу нити о усвајању планских аката крајем 2016. године. С тим у вези мораће се вршити усаглашавање планских аката. Такође, планиране активности око обележавања бициклистичких и планинарских стаза, али и будуће сличне активности могу се изводити уз претходно обавештавање и сарадњу са управљачем. И у другим природним добрима овакав вид сарадње показао се као изводљив и врло ефикасан. Комуникација са управљачем мора бити благовремена, с обзиром да постоје Законом прописани рокови за израду Планова и Програма управљања у којима треба да су назначене и те активности.

Жарко Лучић, члан градског већа, је поставио питање које се односило да обухват заштите – конкретно обухватају ли границе акумулацију за водоснабдевање на Дивчибарама и пречистач отпадних вода, као и шта ће бити судбина депоније на Црној реци која је била затворена, а након изградње великог броја туристичких објеката, бесправно и без санкција пре пар година поново отворена. На ово питање је одговорено да се са сигурношћу може рећи да фабрика за прераду отпадних вода није у границама заштићеног подручја, али се то мора конкретно проверити и то најбоље у директној комуникацији између Завода за заштиту природе и надлежне локалне самоуправе.

Јавна расправа је завршена у 14 часова.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Средства потребна за спровођење ове уредбе у 2019. години обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2019. годину („Службени гласник РС”, број 95/18) у износу од 1.000.000 динара на Разделу 25 – Министарство заштите животне средине (у даљем тексту: Министарство), Глава 25.0 – Министарство заштите животне средине, Програм 0405 – Заштита природе и климатске промене, Функција 560 – Заштита животне средине неklasификована на другом месту, Програмска активност 0002 – Подстицаји за програме управљања заштићеним природним добрима од националног интереса, Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама обезбеђена су средства са спровођење овог акта.

У 2020. и 2021. години финансијска средства биће планирана у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

За спровођење изабране опције не постоји још неки ризик.